

SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA HUQUQ SOHASIDAGI ZAMONAVIY
O'ZGARISHLAR

Bo'ronova Maftuna Shaymardon qizi

Termiz davlat universiteti Yuridik fakulteti talabasi

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada sun'iy intellekt texnologiyalarining huquq sohasidagi o'rni, uning zamonaviy jamiyat va davlat boshqaruvidagi ahamiyati hamda huquq tizimida yuz berayotgan raqamli o'zgarishlar tahlil qilingan. Shuningdek, sun'iy intellekt yordamida huquqiy xizmatlarni avtomatlashtirish, vaqtni tejash, qog'ozbozlikni kamaytirish, sud-huquq tizimida shaffoflikni ta'minlash va inson omilini qisqartirish masalalari yoritilgan. Maqolada sun'iy intellektning huquq sohasidagi afzalliklari bilan bir qatorda, uni qo'llashdagi ayrim muammolar ham ilmiy-huquqiy jihatdan ochib berilgan.

KALIT SO'ZLAR: sun'iy intellekt, huquq, raqamlashtirish, elektron hukumat, elektron sud, huquqiy tizim, avtomatlashtirish, qog'ozbozlik, vaqt tejamkorligi, axborot texnologiyalari

ABSTRACT: This article analyzes the role of artificial intelligence technologies in the legal sphere, their importance in modern society and public administration, as well as digital changes occurring in the legal system. In addition, the issues of automating legal services through artificial intelligence, saving time, reducing paperwork, ensuring transparency in the judicial and legal system, and minimizing the human factor are highlighted. Along with the advantages of artificial intelligence in the legal field, certain problems related to its application are also scientifically and legally explained in the article.

KEYWORDS: artificial intelligence, law, digitalization, e-government, electronic court, legal system, automation, paperwork, time efficiency, information technologies.

АННОТАЦИЯ: В данной статье проанализированы роль технологий искусственного интеллекта в правовой сфере, их значение в современном обществе и государственном управлении, а также цифровые изменения, происходящие в правовой системе. Кроме того, освещены вопросы автоматизации юридических услуг с помощью искусственного интеллекта, экономии времени, сокращения бумажной волокиты, обеспечения прозрачности в судебной-правовой системе и уменьшения человеческого фактора. Наряду с

преимуществами искусственного интеллекта в правовой сфере, в статье также научно и юридически раскрываются некоторые проблемы, связанные с его применением.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: искусственный интеллект, право, цифровизация, электронное правительство, электронный суд, правовая система, автоматизация, бумажная волокита, экономия времени, информационные технологии.

ÖZET: Bu makalede yapay zekâ teknolojilerinin hukuk alanındaki rolü, modern toplum ve devlet yönetimindeki önemi ile hukuk sisteminde meydana gelen dijital değişimler analiz edilmiştir. Ayrıca, yapay zekâ yardımıyla hukuki hizmetlerin otomatikleştirilmesi, zamandan tasarruf sağlanması, bürokrasinin azaltılması, yargı-hukuk sisteminde şeffaflığın sağlanması ve insan faktörünün azaltılması meseleleri ele alınmıştır. Makalede, yapay zekânın hukuk alanındaki avantajlarının yanı sıra, uygulanmasıyla ilgili bazı sorunlar da bilimsel ve hukuki açıdan açıklanmıştır.

ANAHTAR KELIMELER: yapay zekâ, hukuk, dijitalleşme, e-devlet, elektronik mahkeme, hukuk sistemi, otomasyon, bürokrasi, zaman tasarrufu, bilgi teknolojileri.

Kirish

Bugungi kunda dunyoda axborot texnologiyalari mislsiz darajada rivojlanib bormoqda. Ayniqsa, sun'iy intellekt texnologiyalarining paydo bo'lishi inson hayotining deyarli barcha sohalarida katta o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda. Tibbiyot, iqtisodiyot, ta'lim, sanoat kabi yo'nalishlar qatorida huquq sohasi ham raqamli transformatsiya jarayonidan chetda qolmayapti. Zamonaviy davlat boshqaruvi tizimida tezkorlik, aniqlik va shaffoflikni ta'minlash uchun sun'iy intellekt imkoniyatlaridan keng foydalanilmoqda. Huquq sohasida sun'iy intellektdan foydalanish sud tizimini modernizatsiya qilish, elektron hujjatlar aylanishini rivojlantirish, fuqarolarga onlayn huquqiy xizmatlar ko'rsatish va davlat organlari faoliyatini soddalashtirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Ayniqsa, ortiqcha qog'ozbozlikni kamaytirish, vaqtni tejash hamda inson omili sabab yuzaga keladigan ayrim xatolar va korrupsion holatlarning oldini olishda sun'iy intellekt texnologiyalarining o'zni tobora ortib bormoqda. O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda sud-huquq tizimini raqamlashtirish, "Elektron hukumat" tizimini joriy qilish, davlat xizmatlarini onlayn shaklga o'tkazish bo'yicha keng ko'lamlı islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu esa sun'iy intellekt texnologiyalarining huquq sohasidagi ahamiyatini yanada kuchaytirmoqda.

Asosiy qism

Bugungi kunda sun'iy intellekt texnologiyalari huquq sohasida zamonaviy o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Avvallari ko'plab vaqt va ortiqcha hujjat talab qiladigan ishlar bugungi kunda elektron tizimlar orqali bir necha daqiqa ichida amalga oshirilmoqda. Ayniqsa, davlat organlari faoliyatida raqamlashtirish jarayonlarining kuchayishi fuqarolar uchun katta qulaylik yaratmoqda. Oldinlari oddiy huquqiy ma'lumotnoma yoki murojaat uchun fuqarolar turli idoralarga borib, uzoq navbat kutishga majbur bo'lgan bo'lsa, hozirda ko'plab xizmatlar internet orqali amalga oshirilmoqda. Jumladan, elektron sud tizimi, onlayn murojaatlar, elektron notarius, elektron shartnomalar, davlat xizmatlari portallari fuqarolarga tezkor va qulay xizmat ko'rsatishga yordam bermoqda. Bu esa nafaqat vaqtni tejaydi, balki ortiqcha qog'ozbozlikning ham oldini oladi. Sun'iy intellekt texnologiyalari huquqiy hujjatlarni tahlil qilish, kerakli ma'lumotlarni tez topish, qonunchilikdagi o'zgarishlarni aniqlash va huquqiy maslahatlar berishda ham muhim rol o'ynamoqda. Masalan, ayrim davlatlarda sun'iy intellekt sud qarorlarini tahlil qilish, jinoyat statistikalarini o'rganish, huquqbuzarlik xavfini prognoz qilish kabi vazifalarda qo'llanilmoqda. Bu esa huquq tizimining samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. O'zbekiston Respublikasida ham sud-huquq tizimini raqamlashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, "Elektron hukumat to'g'risida"gi Qonun, davlat xizmatlarini raqamlashtirishga oid Prezident farmon va qarorlari ushbu yo'nalishdagi muhim huquqiy asos bo'lib xizmat qilmoqda. Bugungi kunda "my.gov.uz" portali orqali ko'plab huquqiy va davlat xizmatlari elektron shaklda ko'rsatilmoqda. Bu esa fuqarolar va davlat organlari o'rtasidagi aloqalarni soddalashtirmoqda. Shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalari inson omilini kamaytirishga ham yordam bermoqda. Chunki ayrim hollarda inson omili sabab xatolar, sansalorlik yoki korrupsion holatlar yuzaga kelishi mumkin. Elektron tizimlar esa ishlarni aniq va tez bajarishga xizmat qiladi. Ayniqsa, elektron hujjatlar aylanishi orqali hujjatlarni yo'qotish, qalbakilashtirish yoki kechiktirish kabi holatlar kamaymoqda. Biroq sun'iy intellektdan foydalanish bilan bog'liq ayrim muammolar ham mavjud. Masalan, axborot xavfsizligini ta'minlash, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, texnik nosozliklarning oldini olish kabi masalalar bugungi kunda dolzarb hisoblanadi. Shuningdek, barcha fuqarolarning ham zamonaviy texnologiyalardan bir xil foydalana olmasligi ayrim qiyinchiliklarni yuzaga keltirishi mumkin. Shu sababli sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish bilan bir qatorda aholining huquqiy va axborot savodxonligini oshirish ham muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, yosh avlodni zamonaviy texnologiyalar bilan ishlashga o'rgatish, ularni raqamli bilimlarga ega qilib tarbiyalash bugungi kunning muhim vazifalaridan biri

hisoblanadi. Chunki kelajakda huquq sohasining katta qismi raqamli texnologiyalar bilan chambarchas bog‘liq bo‘ladi. Bugungi kunda rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko‘rsatmoqdaki, sun‘iy intellekt texnologiyalari huquq tizimining samaradorligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Shu sababli O‘zbekistonda ham ushbu yo‘nalisdagi islohotlarni davom ettirish, zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish hamda huquqiy bazani takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, sun‘iy intellekt texnologiyalari bugungi kunda huquq sohasida muhim o‘rin egallamoqda. U sud-huquq tizimini modernizatsiya qilish, davlat xizmatlarini soddalashtirish, vaqtni tejash va qog‘ozbozlikni kamaytirishda samarali vosita bo‘lib xizmat qilmoqda. Ayniqsa, elektron tizimlarning joriy etilishi fuqarolar uchun qulaylik yaratib, davlat organlari faoliyatida ochiqlik va shaffoflikni ta‘minlashga yordam bermoqda. Shuningdek, sun‘iy intellekt inson omilini kamaytirish orqali ayrim xatolar va korrupsion holatlarning oldini olishga ham xizmat qilmoqda. Biroq ushbu texnologiyalardan foydalanishda axborot xavfsizligi va shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish masalalariga ham jiddiy e‘tibor qaratish zarur. Kelajakda sun‘iy intellekt texnologiyalarining yanada rivojlanishi huquq tizimining samaradorligini oshirib, fuqarolarga yanada tezkor va sifatli huquqiy xizmatlar ko‘rsatishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. — Toshkent, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Elektron hukumat to‘g‘risida”gi Qonuni.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Axborotlashtirish to‘g‘risida”gi Qonuni.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining raqamlashtirish va axborot texnologiyalariga oid farmon va qarorlari.
5. “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi.
6. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi. — Toshkent, 2024.
7. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. — Toshkent: “O‘zbekiston”, 2021.
8. Odilqoriyev X.T. Davlat va huquq nazariyasi. — Toshkent: “Adolat”, 2018.
9. Islomov Z.M. Huquq nazariyasi. — Toshkent, 2020.
10. Sun‘iy intellekt va raqamli texnologiyalar bo‘yicha ilmiy maqolalar va internet manbalari.